

Božič je družinski, najstarejši in največji krščanski in cerkveni praznik. Pri nas je božič na dan 25. Decembra, v Cerkvah, ki pa še uporabljajo stari pravoslavni koledar, je ta praznik na dan 7. Januarja. Božič je med ljudmi nekako bolj priljubljen kot pa drugi prazniki. Izvira iz Svetega pisma ki omenja Kristusovo rojstvo v Betlehemu. Datum Kristusovega rojstva ni znan, ker se tedanjim zapisovalcem ni zdel pomemben. Bolj jih je zanimalo njegovo poslanstvo. Zato tudi ni mogoče točno določiti datuma Kristusovega rojstva ampak je na svetu le nekaj hipotez. Prvi kristjani niso obhajali praznika Kristusovega rojstva in o tem niti niso veliko govorili.

Lukov evangelij pravi, da sta se Jože in Marija odpravila v Betlehem v času, ko je bila Marija že visoko noseča. Ker tam nista dobila prenočišča, sta se zato zatekla v hlev. Tam je Marija rodila Jezusa in ga položila v jasli, ker druge postelje zanj nista imela. V ta spomin postavljajo kristjani jaslice.

Prva vest o obhajanju božiča prihaja z Zahoda. To je zapisal tudi Janez Zlatousti, ko pravi v božični pridigi, da zahodna Cerkev že od nekaj praznuje božič. 25. Decembra pa naj bi bil datum zato, ker imajo v Rimu listine, iz katerih je mogoče razbrati, kdaj je bilo popisovanje ljudi.

Božič kristjani ne praznujejo kar iznenada, ampak se nanj pripravljajo. Priprava je daljna (advent) in neposredna (devetdnevica). Advent latinsko pomeni prihod, torej čas ko se verniki pripravljajo na Kristusov prihod.

Pripravljajo se štiri adventne nedelje. Štiri nedelje pa pomenijo štiri obdobja zgodovine stare zaveze. Adventne nedelje se ponazarjajo z vencem. Venec je spleten iz smrečja, na njem pa so štiri modre ali bele sveče in violetni trakovi. Ker krščanstvo meni, da je Kristus luč sveta, prižigajo vsako adventno nedeljo po eno svečo.

Slika 1: Venček

Sveti večer nastopi, ko odzvonijo avemarijo. Po stari krščanski navadi se praznovanje prične s prenašanjem prižganega kadila po domu in z škropljenjem blagoslovljene vode. Kadilo pomeni Kristusa, blagoslovljena voda pa ponazarja njegov blagoslov za življenje ljudi. Prva maša za božič je ob pol noči, zato se tudi reče polnočnica ali angelska maša. Druga je v jutranjih urah, tretja pa je čez dan. Navada treh maš prihaja iz betlehemskega praznovanja božiča, saj so se tam zbrali kristjani k nočnem bedenju. Bedenje se je končalo z mašo.

Uveljavila se je tudi devetdnevica vendar v resnici traja le osem dni. Obhaja se samostojno ali z sveto mašo. Pojejo se hvalnice, potem pa se razvije procesija z lučkami in prepevajo pesem, ki opisuje Marijino in Jožefovo pot v Betlehem.

Ne smemo pozabiti, da ima božič tudi zunanja znamenja; ta so predvsem božična smrekica, jaslice, darila, petje in voščilnice. Najlepše pa je prav gotovo "božično drevo", ki je simbol upanja. Za božič poznamo plitve posodice z mladim zelenim žitom, ki so znani kot Adonisovi vrtički. Ime imajo po grškem bogu Adonisu v katerem je utelešena rastlinska rast. Smrečica

včasih ni bila znana, zato je bilo povsod tudi pri nas razširjeno krašenje z zelenjem: smrečje, bršljan, božje drevce, omelo, zimzelen in mah.

Mnoge rastline imajo še iz preteklosti bogato simboliko.

Božje drevce – simbolira dobro voljo in veselje ter naj bi odganjalo demone

Omela – simbolira nesmrtnost in življenjsko bistvo

Bršljan - ima podobno simboliko kot omela

Božične jagode so lončna rastlina z živordečimi strupenimi jagodami, obstaja pa tudi božični kaktus z živo rdečimi cvetovi, pri nas pa vsi poznamo božično zvezdo.

Slika 2: Belo omelo

Slika 3: bršljan

Slika 4: Božični kaktus

Božični čas je tudi čas obdarovanj. Obdarovanje je skupno vsem narodom in izvira iz rimskih časov. Rimljani so namreč verjeli, da bodo darila kot sadeži, med in kolački pomagali, da bo naslednje leto dobro in uspešno. Bogati Rimljani pa so si podarjali za srečo zlatnike, pa tudi zimzelene veje, kot simbol zdravja in moči. Darila so tudi današnjem času pri nas postavljena pod božično smrečico ali novoletno jelko.

Božič je prav gotovo praznik, ki v ta temni in hladni zimski čas prinese luč in toplino.

Vsekakor je viden najprej po zunanosti. Vsepovsod je veliko svetlobe, glasbe, smehljajo se nam dobrosrčni ljudje: Miklavž, Božiček, pa tudi Dedek Mraz. Vendar pa naj se vsa ta svetloba in toplota odraža predvsem v naši notranjosti, kar a je v veliki meri odvisno od nas samih.

O BOŽIČNEM DREVEŠČKU ALI SMREKICI

V prvem dreveščku poročajo iz Alzacije. Napisana je legenda, da naj bi angleški menih nekoč na sveti večer posekal sveti hrast, ki so ga častili poganski verniki oz. so hoteli pod njem žrtvovati otroka. Angleški menih je to preprečil in nato je na istem mestu zrasla smreka kot znamenje Kristusove vere. Menih je poganom tudi povedal, da je smreka drevo življenja in da predstavlja Jezusovo življenje. Božično drevo pa ima še eno legendo in namreč z Martinom Lutrom. Ta naj bi iz gozda prinesel domov smrečico, jo okrasil s svečkami, družina pa je na to nadaljevala s tem še vsa naslednja leta.

V Ljubljano je vpeljal božično smrečico ded od Frana Trosta. Bil je po poklicu pivovarnar. V svoji gostilni na levem bregu Ljubljanice ob Zmajskem mostu je postavil božično smrečico okrog leta 1845. V Ameriki naj bi postavili prvo božično drevo pod vplivom nemških izseljencev leta 1830.

Okrog leta 1890 so ameriški uvozniki vpeljali okraske za drevesce iz Nemčije. Evropska božična drevesca so bila majhna, ameriško idealno božično drevo pa je moralo segati do stropa.

V zadnji tretjini 19. stoletja so se v ZDA pojavila umetna drevesca, ki so jih izdelovali iz pobarvanih gosjih, puranjih in celo labodjih peres. Po drugi vojni so peresa nadomestili z žico utrjenim krep papirjem (drevesa so tedaj dobila barve; zelena, rdeča in modra barva). Za tem so izdelovali drevesca iz steklene volne in umetnih mas. V 40 letih so bila priljubljena plastična zelena drevesca, v sedemdesetih pa je trg zahteval zopet naravna drevesca. Leta 1882 je božično drevo dobilo nase osemdeset majhnih električnih lučk, dve leti kasneje pa so pričeli delati barvne lučke. Ob vseh mogočih steklenih pobarvanih kroglah in drugih okraskov so bili še med obema vojnama po svetu in tudi pri nas priljubljeni pobarvani stekleni ptički.

Slika 5: Božična smreka

JASLICE

kdaj so pričeli postavljati jaslice v cerkvah in hišah ni znano. Pri njih gre za tridimenzionalno, navadno miniaturno prikazane prizore Kristusovega rojstva, poklonitev pastirjev in treh kraljev. Jaslice nekateri imenujejo tudi "zmrznjeno gledališče", ker predstavljajo maketo prizorov iz božičnih iger. Najbolj zanimive vendar ne tako znane so tudi jaslice, kjer ob Kristusovih jasli ležijo volk, panter, lev in medved. To pa je namigovanje na drugo Izaijevo prerokovanje, kjer pravi prerok, da bo v mesijanski dobi volk prebival z jagnjetom, panter bo ležal s kozličkom; tele, lev in ovca bodo skupaj ter krava in medvedka se bosta skupaj pasli.

Ob jasli sta Marija in Jožef. Marija na desni, ker je prava mati, Jožef pa na levi, ker je njegov krušni oče. Jaslice stojijo najmanj do treh kraljev, na splošno pa tako kot v cerkvi, do svečenice (2. februar), ko je konec božičnih praznikov. V Slovenskih cerkvah so bile prvič postavljene jaslice leta 1644.

Slika 6: Jaslice

BOŽIČNO OBDAROVANJE

obdarovanje se je omejilo na mesec december in delno na januar. V večini katoliških in protestantskih dežel nosi božiček darila na sveti večer 24. decembra, pri pravoslavcih pa na večer pred božičem 5. januarja. V bivših socialističnih deželah je otroke obdaroval nekaj pred novim letom, a vselej po božiču Dedek Mraz. Zdaj so kar na najboljšem nekateri otroci iz določenih bivših socialističnih držav. Tem prinesejo darila kar trije obdarovalci: SV Miklavž, Božiček in Dedek Mraz.

Darila so tudi pri nas postavili in jih še postavljajo pod božično smrečico ali novoletno jelko. Meščanski otroci so morali pred njo na sveti večer v družinskem krogu zapeti pesmico ali kaj zrecitirati, taka je bila šega. Pod drevesce so postavili poleg daril tudi jaslice, ali pa so jih v posebni leseni škatli obesili na zid. Vendar šega na sveti večer ni stara. Znana je le kakšnih dvesto let.

BOŽIČNE PESMI

Te pesmi so nastale v cerkvah, ko so jih na ta praznik recitirali. Najstarejša pesem izvira iz 11. stoletja in jo že dvesto let prepevajo enako. Ogromno božičnih pesmi je nastalo tudi med obema vojnama in kasneje v angleški ali zlasti ameriški zabavni glasbi. Najbolj znana in priljubljena božična pesem, s katero se vedno in povsod začno polnočnice pa je nedvomno Sveta noč. Ta pesem ima nenavadno zgodovino. V bližnjem kraju Arnsdorfu so se pokvarile orgle. Duhovnik in vaščani si niso mogli predstavljati polnočnice in petja brez orgelske spremljave. Ker instrumenta niso mogli tako hitro popraviti, so se morali znajti. Pesem ni nastala z spontano ampak tako rekoč na silo. Mohr je po težkih mukah spravil skupaj besedilo šele zvečer, Gruber pa ga je takoj uglasbil. Takoj zatem so jo z zborom naštudirali, ter jo zapeli na polnočnicah. Ljudem je bila takoj všeč.

AMERIŠKI BOŽIČ

V novejšem času se pri nas uveljavlja tudi druga oblika praznovanja božiča, ki ni povezana s krščanstvom. Ker gre za nov pojav, še nima uradnega imena. Imenujemo ga ameriški božič, ker je k nam prišel iz Amerike.

Osrednja osebnost te oblike praznovanja božiča je božiček, ki prinaša darila. Božiček v krščanstvu sploh ne obstaja in je svojo vizualno podobo dobil z glasom Coca – Cole in zlasti preko ameriških filmov in glasbe.

V praksi je ameriški božič zelo potrošniško usmerjen praznik, povezan s kupovanjem velike količine daril, s pisanjem čim večjega števila voščilnic, s čim večjo božično jelko in z veliko okraski.

Nekateri Evropejci niso navdušeni nad ameriškim potrošniško usmerjenim božičem in si prizadevajo božiču vrniti evropsko podobo. V nemško govorečih deželah so v ta namen ustanovili gibanje za območje brez božička.

O božičku:

- domovanje: stanuje na severnem tečaju
- datum: Božiček obdaruje otroke na božično jutro
- oblačila: oblečen je v škratovska oblačila rdeče barve z belo krzneno obrobo
- spremstvo: spremljajo ga škrate
- prevoz: pripelje se s sanmi, ki jih po zraku vlečejo severni jeleni. Prvi v vpregi je jelenček Rudolf

Slika 7: Božiček z vprego

Slika 8: Božiček

Viri in literatura:

- SLIKE:
 - Venček (<http://static.mojvideo.com>)
 - Belo omelo (<http://www.ledinek.com>)
 - Bršljan (<http://arboretum-vp.si>)
 - Božični kaktus (<http://www.ednevnik.si>)
 - Božična smreka (<http://www.promak.si>)
 - Jaslice (<http://users.volja.net>)
 - Božiček z vprego (<http://www.nikamedia.si>)
 - Božiček (<http://veseli-bozicek.com>)
- LITERATURA
 - Damjan J. Ovsec; Velika knjiga o praznikih; Založba DOMUS; 1993 (str. 42 – 73)
- INTERNET
 - www.sl.wikipedia.org
 - www.kapitelj.com